

DRUŠTVENE VESTI

DEKLETOM ŠMARSKE DEKANIJE.

V nedeljo, 17. julija, priredijo krščanske dekliške organizacije šmarske dekanije proslavo sedemdesetletnice smrti škofa Slomškega, velikega učitelja in prosvetitelja našega naroda in prijatelja slovenske mladine. Škof Slomšek je bil rojen na Ponikvi v šmarski dekaniji, zato ima ta dekanija tem večjo dolžnost, da proslavi svojega velikega rojaka, največjega sina naše zemlje. Proslava se bo vršila pri Sv. Roku nad Šmarjem ter začnjenja ob 19. uri predpoldne. Govorita gg. kanonik Časl in profesor dr. Hohnjec. Dekleta Marijinih družb, dekliških zvez in vobče krščanske mladenske šmarske dekanije in sosednih krajev, pridite v najoblinejšem številu!

*

Sv. Peter pri Mariboru. Prosvetno društvo »Skala« pri St. Petru pri Mariboru priredi v nedeljo, dne 3. julija tega leta popoldne ob 3. uri na vrtu gostilne Sande gledališko predstavo »Pri kapelici«, igrokaz v treh dejanjih. Na sporedu je tudi govor, pevske točke in godba. Vstopnina nizka, in sicer 2, 4 in 6 Din. — Prijatelji društva, iskreno vabljeni!

Sele pri Slovenjgradcu. Naše bralno in izobraževalno društvo, katero smo šele pred letom ustanovili, izvrstno uspeva. Pri nas rado bere staro in mlado. Le primanjkljaj knjig nas teži, da ne moremo povsem ustreči našim bralcem. A znali smo si pomagati; zbrali smo se fantje in dekleta in soglasno sklenili: Uprizorimo igro! S tem nam bo pomagano. In res, dne 17. maja tega leta smo uprizorili igro: »Trije tički«, in kmalu pozneje, dne 5. junija je bila druga uprizoritev »Kmet Herod«, ki je, kakor prva, tudi izvrstno uspela. Vloge so bile dobro odigrane. Čisti dobiček je namenjen v prid društva, ki se ima zahvaliti predvsem g. Matkotu Vosnerju za obili trud učenja, kakor tudi gdč. Štefki Vrhnjakovi. Lepa zahvala gre tudi gostilničarju Vrtiču, ki je dal na razpolago prostore. Bog živi! Bralno društvo na Selah.

St. Janž na Dravskem polju. Člani bralnega društva v Cirkovcah priredijo v nedeljo, dne 26. junija v društveni dvorani igro v treh dejanjih »Prisegam«. Porabite priložnost in pridite v obilnem številu. Tudi pesem je na programu.

Sv. Jurij ob Taboru. Naše katoliško prosvetno društvo je gostovalo dne 12. junija z zelo lepo in podučljivo dramo v štirih dejanjih »Materino srce« v St. Ilju pri Velenju. Dvorana društvenega doma je bila polna gledalcev. Igralci so podali svoje vloge tako, da je bilo ljudstvo očarano. Mnogo zabave sta nudila gledalcem pevski in tamburaški zbor s svojimi umetniškimi komadi. Predvsem se moramo za ta uspeh zahvaliti tamkajšnjemu g. župniku, ki nam je bil zelo naklonjen. Ne pozabimo pa tudi na vladarja celega sveta, ki nam je naklonil tako lepo vreme. Sedaj pa, bratje, ne spati, temveč na delo za bodočnost našega naroda!

Zibelka podmornic pred 350 leti.

Prva zamisel podmornice.

Večina ljudi je uverjena, da so podmornice iznajdba najnovejšega časa, in so se posebno razvile med svetovno vojno. V resnici pa je že leta 1578 objavil opis te iznajdbe neki Viljem Bourne v svoji knjigi, ki nosi naslov: »Iznajdbe in nasveti«. Bourne trdi v opisu, da bo de podvodni čoln prinesel pomorskim vošnjakom mnogo koristi in predvsem to, da bodo lahko ladje kljubovale viharjem Atlantskega Oceana. Vendar je ostal od Bourneja zamišljen podvodni čoln samo na papirju, a le je bil omenjen prvi, kateremu se je rodila misel možnosti podvodne plovbe.

Holandski zdravnik.

Za Bournejem je prišel holandski zdravnik Kornelij Drebbel, ki je živel na Angleškem. On je zgradil 40 let za Bournejem leta 1620 dva majhna čolna, s katerima je delal poskuse na reki Temzi. Angleški kralj Jakob I. bi naj bil prevozil na enem od teh čolnov pod vodo

po Temzi iz Westminstera v Greenwich. Čolna sta bila lesena, obbita z železom in opremljena s šestimi pari vesel, kojih naloga je bila: čoln spraviti pod vodo. Drebbel je skrbel za zrak v čolnu s pomočjo steklenic po svojem lastnem in skrivnostnem receptu. Toliko je res, da se je Drebbelov čoln lahko potopil, se dvignil zopet na površje, a voziti pod vodo se je bilo v njem nemogoče.

Francoski načrt.

Že leta 1653 je zgotovil Francoz De Sons risbo o prvi podmornici, ki je na zunaj sličila poznejšim iznajdbam. Potapljanje bi se naj izvršilo z vsesavanjem vode, dvig pa z izmetavanjem. Tudi ta podmornica se ni mogla premikati pod vodo.

Lesena ladjica.

Princ Karl Heški je pustil leta 1689 zgraditi na svoje stroške od Denisa Papina čoln, ki je bil podoben posodi za škropljenje. Tudi ta čoln ni dosegel nikakih uspehov.

Symons, ki je preizkušal svojo iznajdbo po angleški reki Temzi, se je povspel korak dalje leta 1747. Zgradil je majhno ladjico, ki je bila obita z z mastjo prepojenim usnjem. Na ladjico so bile pritrjene usnjate posode, ki so jo potapljale z usesavanjem vode. Ako se je hotel čoln dvigniti na površnje, so morali te posode izprazniti z ročno močjo z iztiskavanjem. Ko je bila voda iztisnjena, so zavezali vrata usnatih posod in čoln se je dvignil. Na podlagi tega postopanja so zgrajene tudi današnje podmornice, samo iztiskava danes vodo stisnjeni zrak. Symson se je posluževal kot gonilne sile štirih parov vesel.

Iznajdba mizarja.

Trideset let pozneje je izgotovil mizar Day podmornico pri Yarmouthu na Angleškem. Z iznajdbo se je potopil 10 m globoko in zopet priplaval na površje. Napravil je še večji čoln, vzel seboj v globočino kot utež kamenje, ki je bilo pritrjeno na zunanji strani čolna in je s to napravo delal ponovne poskuse

k hrabrosti. Že iz izida dvobojev so sklepali na zmago ali poraz v glavni bitki.

Begi, ozmerjani z vražjimi poturicami, pasjimi sinovi itd. so bili hitro razkačeni in so se pogнали proti vrsti vitezov. Še predno je pogledal prvi besneči poturica kristjanu v oči, se je skotalil s konja s preklano glavo. Meč viteza velikana z belim plaščem je bil izredno dolg. En zamahljaj je zadostoval, da je odbrzel prvi turški izzivač po tedanjem izražanju v pasjo posmrtno gmajno. Zagnali so krik obleganci in oblegovalci ter podkurili ostale Turčine, da očistijo prvo sramoto s krščansko krvjo in zboljšajo slabo znamenje za bodočnost. Vitezi so bili skrbno na straži radi znane turške verolomnosti, prevare in zahrbtnosti. Da bi ne mogli posameznikom na pomoč celi oddelki iz tabora, so se umaknili s širne ravni na ozki pas med obema kanaloma, ki sta obdajala trdnjavo poleg Kolpe od severa in juga in puščala le ozek jezik za prehod po suhem. Tukaj se je mogel boriti le mož proti možu, poseg v dvoboj od strani je bil izključen. Umik kristjanov je bil spremljan od krikov o babjih bojzljivcih, ki spa-

dajo h kolovratu in za svinjske pastirje in ne med branitelje trdnjave! Turški prostovoljci so zdirjali takoj za vitezi, da se jim osvetijo radi ubitega tovariša. Tokrat se je postavil s prehudo bojaželjnostjo eden najhrabrejših in najboljših bojvnikov turške armade, Osman beg iz Banjaluke. Izognil se je dvema Pavlovima udarcema, šele tretji je oplazil Osmanovega žrebca po glavi, da je klecnil na kolena, pokopal pod seboj bega in mu polomil rebra, da je obležal v nezavesti in so ga morali odnesti. Osmanov poraz je razburil Turčine, da so vpili kakor na sodni dan. Sam Hasan se je prikazal iz tabora na belem vrancu in zmerjal v turščini oficirje, katere bo pozobal samo en djaur (krivoverec-kristjan). Na ukaz vrhovnega poveljnika je rinil vsak v vitezovo bližino, da bi ga potipal na smrt. Beli vitez se ni nič kaj veliko trudil. Par silovitih švištov z goljatskim mečem po zraku in med obema jarkoma na bojišču je bilo dovolj prostora še za nadaljnje bege, ker so že pulili prvi travo v zadnjih stresljajih. Pet Turkov je posekal in prekotatil s konj belí vitez, njegovi tovariši so se pogнали za ostali-

čev in bo zaposlenih dnevno 56.000 obrtnikov in delavcev.

Kaj ljudje jedo.

Največ krompirja jedo Nemci, kjer odpade na prebivalca letno 415 kg krompirja. Nato sledi Čehoslovaška s 355 kg in Rusija s 340 kg. Potem so v daljnji razdalji Francozi z 621 kg, Angleži s 131 kg, Američani s 77 kg. Največ kruha pojedjo Belgijci, in sicer po prebivalcu 273 kg letno, najmanj pa v Švicah s 130 kg. Največ čaja se izpije na Angleškem, in to 4.1 kg za prebivalca letno, najmanj pa Francozi z 0.04 kg. Kavo najbolj cenijo na Danskem, in sicer 6.8 kg za prebivalca na leto, najmanj

pri Plymouthu. Ko se je pogreznil drugi, čolna ni bilo več na svetlo in mizar Day se je zadušil pod vodo. Day je torej prva smrtna žrtev, katero je zahtevala podmornica.

Amerikanska iznajdba.

V ameriški osvobodilni vojni (1776 do 1783) je zgradil Amerikanec Bushnell podmornico, katero so tudi praktično uporabili. Čoln je bil iz lesa, utež je tvorila usesana voda, v čolnu je bil naboj, katerega bi naj spravila do eksplozije ob gotovem času posebna ura. Poskus, na ta način potopiti angleško bojno ladjo, se je ponesrečil, ker se je naboj sprožil v preveliki razdalji od cilja.

Napoleon in Angleži.

Francoskemu cesarju je ponudil podmornico iznajditelj Robert Fulton. Cesar je pustil napraviti več poskusov v lukki Brest. Tokrat se je že posrečilo, da so pognali s pomočjo podvodnega čolna več ladij v zrak. Napoleon pa se le ni mogel odločiti, da bi bil upeljal v svojo mornarico podmornico.

Fultona so odklonili tudi na Angleškem in to največ radi tega, ker se Angleži niso mogli navdušiti za izpopolnitev orožja, ki bi moglo postati opasno angleški premoči na morju.

Nemec Bauer.

Nemec Viljem Bauer je napravil v lukki Kiel 10 m dolgo podmornico, ki je delala s pomočjo 13 mož posadke prav posrečene poskuse. Tudi on ni žel zanimanja in radi tega iznajdbe ni izpopolnil.

Nadaljnja zgodovina podmornice.

Iz nadaljnje zgodovine razvoja podmornice je imenovati profesorja Marie-Davy na vseučilišču v Montpellieru na Francoskem in Tatarja van Elven.

Amerikanec Alstitt je zgradil leta 1863 prvo podmornico na paro nad vodo in na pogon z elektromotorji pod vodo.

L. 1883 je manevrirala pri Stockholmu podmornica, katero sta zgradila Šved Thorston Nordenfelt in angleški duhovnik Garret. Nad vodo je gnal čoln propeler, pod vodo pa para. Dva vodo-

ravno pritrjena propelerja sta čoln potapljala in ga gnala na kvišku.

Leta 1885 je nastopil Anglež Waddington s podmornico na električni pogon. Dve leti za tem je združil Francoz Ledé vse dobre lastnosti dosedanjih iznajdb. Zgradil je 20 metrov dolgo podmornico in Francija se je zelo zanimala za iznajdbo. Leta 1902 so posedali Francozi že 40 podmornic. Današnji podmornici je tedaj tekla zibelka že pred 350 leti.

Pekre pri Limbušu. Izročili smo 14. junija ob obilni udeležbi materi zemlji ostanke blagega mladeniča Teodorja Vehovar, ki nas je zapustil v najlepših letih. Rajni je bil sin edinec spoštovane vdove ter posestnice v Pekrah in je že bil pred odhodom k vojakom holan. V Vršču je vplivala sprememba zraka tako neugodno na Teodorja, da je že po enomesečnem službovanju umrl in so ga pripeljali iz Vršca mrtvega. Blagi materi in sestri naše iskreno sožalje, mnogo mnogo prerano umrlemu Teodorju pa ohranimo hvaležen spomin v molitvi in z zaupanjem na veselo svidenje nad zvezdami. Počivaj v miru, blaga duša!

Marenberg. Da ne bodete mislili, da smo po evharističnem kongresu pozabili na bravce »Slovenskega Gospodarja«, spet sporočamo nekaj novic. Zadnje časa se je pri nas zgodilo toliko nesreč, da bi natisnili eno stran »Slov. Gospodarja«, če bi hoteli o vseh natančneje poročati. Kapi, nesreče pri delu in kdo ve kaj še vse. V nedeljo, dne 12. junija, se je ponesrečil na motornem kolesu obenem z gospo g. Verber iz Sv. Lovrenca na Pohorju. Zelo močno, vendar ne nevarno je ranjena gospa. — Smrt zadnje čase čudno močno pobira tu okrog, in sicer samo v trgu. Na jetiki je umrl Simon Čuhnik, bivši oskrbnik pri Kitnerju, dosegel je starost 50 let. Starostna oslabelelost je bila vzrok smrti Otiliji Jäger, vzorni in dolgoletni zvesti članici Marijine družbe; imela je raka na očesu. Vsled oslabelelosti srca, pljuč in ledvic je umrla Marija Domajnke, soproga tukajšnjega organi-

sta in dolgoletna cerkvena pevka. V slovo ji je zapel moški zbor Katoliškega prosvetnega društva: »Blagor mu«, ki je tokrat prvič nastopil, in cerkveni pevski zbor: »Oh, kak' pesem naša«. — Kriza nas je prisilila, da obnavljamo navade iz časov naših pradedov. Namesto z denarjem plačujemo delavce z blagom: z živili, lesom itd., to na eni strani. Na drugi strani pa so spet veselice s plesom, ki se skoraj mesečno in še tudi bolj pogosto vršijo ter se še napovedujejo, tako da bi lahko o njih napisal kar dve strani vašega lista.

Trbonje. Komaj je poročal »Slovenec«, da je Sv. Danijel eden biserov slovenske zemlje, že so ga zaporedoma obiskali razni izletniki in dali duška svojemu veselju s tem, da so se navžili krasnega razgleda na vse strani Dravske in Mežiške doline ter zelenega Pohorja in ponosnega Kozjaka. — Dne 6. junija so prišli na ta prijazni hrib Sv. Danijela šolarji iz Pameč pod vodstvom gđ. učiteljice in č. g. župnika; 14. junija pa šolarji iz Dravograda. Vračali so se domov skozi Trbonje in veselo prepevali slovenske narodne pesmi. Povsod so se lepo in dostojno obnašali, kar jasno kaže, da so njihovi učitelji dobri vzgojitelji. Ganljivo je bilo, kako se je g. upravitelj otroško ljubeznivo zabaval s šolsko mladino. Takega učitelja pač mora mladina vzljubiti. — Lepo nedeljo smo letos pri nas obhajali zelo veselo. Prišlo je mnogo ljudstva tudi iz sosednjih župnij. Med procesijo je igrala naša »majša godba«. Mladi godbeniki so pokazali, da so že precej kos svojim godalom. Tudi po končani službi božji se niso dolgo mudili v gostilni, za kar se je posebno zahvaliti spretnemu vodstvu njihovega voditelja Martina Pavliča. Slavnostni govornik je bil č. g. Alojzij Vrhnjak, župnik pri Sv. Petru na Kronske gori. Slovesnost so povečali s svojo navzočnostjo tudi č. gg. Anton Trinkaus iz Pameč in Anton Essenko, župnik iz Št. Jana pri Dravogradu. Dekleta so cerkev lepo ovenčala, fantje pa so z možnarji oznanjali r vse strani sveta, da se obhaja v Trbonjah »lepa nedelja« slovesno, mirno in lepo.

Lokavec. V Lokavcu pri Gor. Cmureku je bila na slovesen način blagoslovljena novo dozdana ljudska šola. Bil je to praznik, ki se je razvil v ogromno manifestacijo ob ogromnem

pa na Angleškem, 0,35 kg. Nizozemci zelo ljubijo kakao, katerega konsumirajo po prebivalcu na leto 5,6 kg, medtem ko Nemci samo 1 kg in drugi narodi še manj.

Ura enega najbolj zaslužnih predsednikov Zedinjenih ameriških držav.

V mestu Oslo na Norveškem bodo te dni prodali na javni dražbi žepno uro velikega ameriškega predsednika Abrahama Lincolna. Blagopokojni predsednik je nosil uro pri sebi do smrti. Notrajnost ure je še danes v najlepšem redu in gre ura do minute natančno. Po umoru Lincoln je kupil uro francoski oficir za 40,00 frankov.

mi, ki so pričeli z umikom proti taboru. Ko je zapazil orjak turške zajce, je postal s konjem, segel za hrbet in v njegovi roki se je pojavil lok. Že je bila puščica na tetivi, par napetih trenutkov, prvi zadetek puščice je spremenil umikanje v pobeg, v katerem so pokazali turški konji repe in jezdec hrbte. Jezdec je pognal konja naprej, tetiva se je napanjala in pošiljala za begunci strelice, ki so povzročale pokolj in razljutile celo topničarje na levem bregu Kolpe. Z nasipov je zablislilo, počilo in prve okrogle granate so primomljale po zraku, se zakadile na bojišču v mehko zemljo in se razkadile s treskom na vse strani. Turki se niso mogli maščevati z mečem ter lokom, pa so pričeli obsipavati viteze s topovskimi krogli. Krščanska vojska je pretela z obzidja topničarjem s pestmi, vitezi so se umikali, ker napram strelu iz topa nista obramba niti meč in ne strelica. Vsi so izginili srečno pred točo granat za obzidjem, le kanonika Matijo Fintiča je zadel kos granate tako nesrečno, da sta obležala mrtva on in konj.

Prvi oboroženi pozdrav med kristjani in Turčini je bil končan z latoriko za hrvatsko-sloven-

sko viteštvo; a je natovoril Hasanovim begom sramoto in ni oznanjal njegovi številni vojski nič kaj dobrega.

Siščani so pozdravljali viteza Pavla. Vojaki in prebivalci so se drenjali krog njega in verjeli, če je tak junak med njimi, ne bo izostala božja pomoč.

Padlega kanonika Fintiča so prenesli v trdnjavo, objokovali njegovo smrt in obenem peli Bogu zahvalnico za prvo zmago, ki je gotovo uverila Turke, da bo tudi 300 Hrvatov in Slovencev trd oreh, če se bo sploh dal streti s tako ogromno močjo kakor je Hasanova. Po zahvali Bogu bi bilo prišlo med obleganci gotovo do temeljite pijače, da ni obsul trdnjave Turek preko Kolpe s topovskimi izstrelki. Za dobro uro ni bilo videti od sisaške trdnjave nič drugega nego gost oblak, iz katerega je bliskalo, grmelo in se kadilo. Turški nasipi so obsipavali trdnjavo z ognjem do 4. ure popoldne, ko je pričel naskok pehote, za katero je čakala v pripravljenosti konjica, da udari po preplezanju in predoru obzidja na pokolj. Turški oblegovalci so se usuli na napad. Naenkrat je oživel